

Το καλοκαίρι η ετήσια ανακωχή έληξε, αφού παρατάθηκε έως τους Πυθικούς αγώνες.

Μετά τη λήξη της ανακωχής ο **Κλέων** έπεισε τους Αθηναίους να τον στείλουν στη Θράκη με 1.200 Αθηναίους οπλίτες και 300 ιππείς, με συμμαχικές δυνάμεις που ήσαν ακόμα μεγαλύτερες και με 30 καράβια. Πήγε πρώτα στη Σκιώνη που ήταν ακόμα πολιορκημένη, πήρε οπλίτες από το στρατό της πολιορκίας και μετά πήγε στο Κωφό, λιμάνι των Τωρωναίων που βρισκόταν σε μικρή απόσταση από την πολιτεία τους. Έμαθε από αυτόμολους ότι ο **Βρασίδας** δε βρισκόταν στη Τωρώνη και ότι η φρουρά δεν ήταν αξιόμαχη. Προχώρησε με το πεζικό εναντίον της πολιτείας, ενώ έστειλε δέκα καράβια γύρω από το ακρωτήριο για να πιάσουν το λιμάνι της. Έφτασε μπροστά στο πρόσθετο τείχος που είχε χτίσει ο Βρασίδας για να περιλάβει και το προάστιο μέσα στην πολιτεία γκρεμίζοντας ένα μέρος του παλιού τείχους, ώστε προάστιο και πόλη να ενωθούν.

Ο Λακεδαιμόνιος **Πασιτελίδας** διοικητής της πολιτείας, πήγε με τη φρουρά που είχε, στο σημείο όπου οι Αθηναίοι έκαναν επίθεση και προσπαθούσε να τους αποκρούσει. Τον πίεζαν, όμως, πολύ και όταν τα καράβια που είχαν περάσει το ακρωτήριο μπαίνουν στο λιμάνι, ο Πασιτελίδας φοβήθηκε ότι, αν τα πολεμικά έφταναν και κυρίευαν την αφρούρητη πολιτεία και ο εχθρός κυρίευε το τείχος, τότε θα παγιδευόταν στο προάστιο. Το εγκατέλειψε και γύρισε τρέχοντας στην πολιτεία. Αλλά οι Αθηναίοι τον πρόλαβαν. Όσοι ήσαν στα πολεμικά κατέλαβαν την πολιτεία, ενώ οι πεζοί τον πήραν καταπόδι και, με μια ορμή, τον ακολούθησαν και μπήκαν στην πολιτεία από το ρήγμα του παλιού τείχους. Σκότωσαν πολλούς Πελοποννήσιους και Τωωναίους απάνω στη μάχη και τους άλλους τους έπιασαν αιχμαλώτους, ανάμεσά τους και τον Πασιτελίδα. Ο Βρασίδας είχε ξεκινήσει για να βοηθήσει τη Τωρώνη, αλλά στο δρόμο έμαθε ότι η πολιτεία είχε πέσει και γύρισε πίσω. Ο Κλέων και οι Αθηναίοι πήραν δούλους τα γυναικόπαιδα κ' έστειλαν στην Αθήνα τους Τωωναίους, τους Πελοποννήσιους και όσους Χαλκιδείς έτυχε να βρίσκονται εκεί. Όλοι μαζί ήσαν 700. Από αυτούς, όταν αργότερα έγινε ειρήνη, οι Πελοποννήσιοι γύρισαν στην πατρίδα τους και για τους υπόλοιπους οι Ολύνθιοι πέτυχαν να γίνει ανταλλαγή ένας προς έναν. Ο Κλέων άφησε φρουρά στην Τωρώνη και περιέπλεε τον Άθω με κατεύθυνση την Αμφίπολη.

Αυτή την εποχή οι Βοιωτοί κυρίεψαν με προδοσία το Πάνακτο, μεθοριακό φρούριο των Αθηναίων.

Ο Κλέων εξορμώντας από την Ηιόνα, έκανε μια επιχείρηση εναντίον της Σταγίρου, αποικίας των Ανδρίων, αλλά δεν κατόρθωσε να την κυριέψει, μπόρεσε, όμως, να κυριέψει με έφοδο

τη Γαληψό, αποικία της Θάσου. Έστειλε πρέσβεις στον Περδίκκα ζητώντας του να έρθει να τον βοηθήσει με στρατό, σύμφωνα με τις συμμαχικές του υποχρεώσεις. Έστειλε και άλλους πρέσβεις στην Θράκη, στον Πολλή, βασιλιά των Οδομάντων, για να φέρουν όσο μπορούσαν περισσότερους Θράκες μισθοφόρους. Ο ίδιος περίμενε, άπρακτος στην Ηιόνα. Ο **Βρασίδας** τα πληροφορήθηκε αυτά και κατέλαβε θέσεις στο Κερδύλιο. Το μέρος αυτό ήταν ένα ύψωμα, στο έδαφος των Αργιλίων, πέρα από τον Στρυμόνα και σε μικρή απόσταση από την Αμφίπολη. Από εκεί ψηλά μπορούσε να τα παρακολουθεί όλα και καμιά κίνηση του στρατού του Κλέωνα δεν μπορούσε να του διαφύγει. Αυτό που περίμενε ο Βρασίδας ήταν ότι ο Κλέων, περιφρονώντας τις μικρές εχθρικές δυνάμεις, θα προχωρούσε στο εσωτερικό, προς την Αμφίπολη, με μόνες τις δυνάμεις που είχε. Ο Βρασίδας εξακολουθούσε να ετοιμάζεται και είχε καλέσει 1.500 Θράκες μισθοφόρους, όλους τους Ηδώνες, πελταστές και ιππείς, και 1.000 πελταστές από τη Μύρκινο και τη Χαλκιδική, εκτός από εκείνους που ήσαν στην Αμφίπολη. Το σώμα των οπλιτών αριθμούσε 2.000 πολεμιστές. Είχε και 300 Έλληνες ιππείς. Από τον στρατό αυτό ο Βρασίδας είχε μαζί του στο Κερδύλιο μόνο 1.500, ενώ οι άλλοι ήσαν στην Αμφίπολη, στις διαταγές του

Κλεαρίδα

Για λίγο καιρό ο Κλέων αδράνησε, αλλά έπειτα αναγκάστηκε να κάνει εκείνο ακριβώς που περίμενε ο Βρασίδας. Ο στρατός του δυσφορούσε επειδή έμενε άπρακτος και άρχισαν να σκέπτονται τον αρχηγό τους και να συγκρίνουν την μεγάλη εμπειρία και τη μεγάλη τόλμη του Βρασίδα, με τον οποίο θ' αναμετριόταν η τόση απειρία και η τόση δειλία του δικού τους αρχηγού, που τον είχαν ακολουθήσει με μεγάλη απροθυμία. Ο Κλέων ένοιωσε τη δυσαρέσκεια αυτή και, για να μη χάσει ο στρατός το ηθικό του από την αδράνεια, σήκωσε το στρατόπεδο και ξεκίνησε. Προχώρησε κ' εγκατέστησε το στρατό του σ' ένα οχυρό λόφο, μπροστά στην Αμφίπολη και πήγε να δει τους βάλτους που σχηματίζει ο Στρυμών και την πλευρά της πολιτείας που βλέπει προς τη Θράκη. Νόμιζε ότι θα μπορούσε να υποχωρήσει όποια στιγμή ήθελε, χωρίς ν' αναγκαστεί να δώσει μάχη. Πραγματικά, κανείς δε φαινόταν απάνω στα τείχη και κανείς δεν έβγαινε από τις πύλες. Ήσαν όλες κλειστές. Ο Κλέων μετανοούσε που δεν είχε φέρει μαζί του πολιορκητικές μηχανές, γιατί νόμιζε ότι η πολιτεία ήταν αφρούρητη και ότι θα την είχε κυριέψει.

Μόλις ο Βρασίδας είδε τους Αθηναίους να ξεκινούν, κατέβηκε κι αυτός από το Κερδύλιο και μπήκε στην Αμφίπολη. Δεν επιχείρησε να βγει από την πολιτεία και ν' αντιπαραταχτεί εναντίον των Αθηναίων, γιατί δεν είχε εμπιστοσύνη στον στρατό του που τον θεωρούσε κατώτερο από του εχθρού, όχι σε αριθμό, αφού ήσαν περίπου ισόπαλοι, αλλά σε ποιότητα. Η Αθήνα είχε στείλει στρατιώτες μόνο Αθηναίους πολίτες και τους καλλίτερους Λημνίους και Ιμβριούς. Ετοιμάστηκε να εφαρμόσει ένα τέχνασμα. Αν φανέρωνε στον εχθρό τον αριθμό των πολεμιστών του και τον οπλισμό του, που μόλις επαρκούσε, θα είχε λιγότερες πιθανότητες να νικήσει, παρά εάν έκρυβε τις δυνάμεις του για να μη τις δει ο εχθρός από πριν και τις αψηφήσει. Διάλεξε, λοιπόν, 150 οπλίτες, άφησε τον υπόλοιπο στρατό στις διαταγές του Κλεαρίδα και σχεδίασε να κάνει αιφνιδιασμό προτού αποσυρθούν οι Αθηναίοι,

γιατί πίστευε ότι δε θα παρουσιαζόταν άλλη ευκαιρία να τους βρει μόνους, εάν τους ερχόταν η βοήθεια που περίμεναν. Συγκέντρωσε όλους τους στρατιώτες και τους μίλησε για να τους ενθαρρύνει.

Στη συνέχεια ο Βρασίδας ετοιμάστηκε για την έξοδο και παράταξε τον στρατό του Κλεαρίδα μπροστά στις πύλες που ονομάζονταν Θράκαι, από τις οποίες, όπως του είχε επι, θα έβγαινε να επιτεθεί. Ο Κλέων είχε δει τον Βρασίδα όταν κατέβαινε από το Κερδύλιο και, καθώς μπορούσε, από ψηλά, να βλέπει μέσα στην πολιτεία, τον παρακολουθούσε όταν έκανε θυσία στο ναό της Αθηνάς και μετά, όταν έκανε τις προετοιμασίες του. Είχε προχωρήσει για ν' αναγνωρίσει το έδαφος, όταν του αναγγείλαν ότι ολόκληρος ο εχθρικός στρατός ήταν παραταγμένος μέσα στην πολιτεία και ότι κάτω από τις πύλες φαίνονταν πολλά πόδια αλόγων και ανθρώπων που ήσαν έτοιμοι να κάνουν έξοδο. Μόλις το άκουσε ο Κλέων, πλησίασε και όταν το διαπίστωσε ο ίδιος, επειδή δεν ήθελε να δώσει μάχη προτού φθάσουν οι ενισχύσεις και νόμιζε ότι είχε όλο τον καιρό να επιχειρήσει και την υποχώρησή του, έδωσε διαταγή να υψωθεί το σήμα για την υποχώρηση και παράγγειλε να βαδίζει ο στρατός στην Ηιόνα. Η αριστερή πτέρυγα θα ξεκινούσε πρώτη. Ήταν ο μόνος τρόπος που μπορούσε να γίνει ο ελιγμός. Του φάνηκε, όμως, ότι ο ελιγμός γινόταν πολύ σιγά κ' έδωσε διαταγή στη δεξιά πτέρυγα να προχωρήσει κάνοντας κλίση προς τ' αριστερά και προσφέροντας έτσι στον εχθρό το ακάλυπτο μέρος των οπλιτών. Όταν ο Βρασίδας αντιλήφθηκε την ευκαιρία και είδε το στρατό των Αθηναίων να υποχωρεί, βγήκε από την πύλη που έβλεπε προς τον φράχτη και από την πλευρά του Μακρού Τείχους και όρμησε, τρέχοντας, απάνω στον ίδιο δρόμο κατά μήκος του πιο οχυρού σημείου της πολιτείας.

Έπεσε πάνω στο κέντρο των Αθηναίων, που, φοβισμένοι από τη δική τους αταξία, τρόμαξαν με τη τόλμη του και τράπηκαν σε φυγή. Βγήκε, όπως είχε συμφωνηθεί, και ο Κλεαρίδας από τις Θρακικές πύλες κ' έκανε επίθεση. Η σύγχυση γενικεύτηκε στις τάξεις των Αθηναίων που δεν περίμεναν τέτοιο διπλό αιφνιδιασμό. Η αριστερή τους πτέρυγα που είχε προχωρήσει προς την Ηιόνα, διαλύθηκε αμέσως κ' έφυγε. Ο εχθρός βρισκόταν σε πλήρη υποχώρηση κι ο Βρασίδας ετοιμαζόταν να στραφεί εναντίον της δεξιάς πτέρυγας, όταν πληγώθηκε. Έπεσε χωρίς να το καταλάβουν οι Αθηναίοι και οι γύρω στρατιώτες του τον μεταφέραν μακριά. Η δεξιά πτέρυγα των Αθηναίων αντιστάθηκε περισσότερο. Ο Κλέων που από την αρχή δεν είχε σκοπό να πολεμήσει, είχε φύγει αμέσως, αλλά τον πρόλαβε ένας Μυρκίνιος πελταστής και τον σκότωσε, οι οπλίτες του όμως ανασυγκροτήθηκαν πάνω στο λόφο και απόκρουσαν δύο και τρεις φορές τον Κλεαρίδα και δεν υποχώρησαν παρά μόνο όταν περικυκλώθηκαν από το ιππικό των Μυρκινίων και της Χαλκιδικής και από τους πελταστές που τους χτυπούσαν με ακόντια. Έτσι ολόκληρος ο στρατός τράπηκε σε φυγή και όσοι δεν είχαν σκοτωθεί στη μάχη σώμα με σώμα, ή μετά, από το Χαλκιδικό ιππικό και τους πελταστές, έφυγαν με μεγάλη δυσκολία παίρνοντας διάφορα μονοπάτια στα βουνά και έφτασαν στην Ηιόνα. Οι στρατιώτες που είχαν σηκώσει τον Βρασίδα από την μάχη τον μετέφεραν στην πολιτεία, ενώ ανάπνεε ακόμα. Έμαθε ότι ο στρατός του νικούσε και μετά από λίγο πέθανε. Ο υπόλοιπος στρατός γύρισε με τον Κλεαρίδα από τη καταδίωξη, γύμνωσε τους νεκρούς και έστησε τρόπαιο.

Μετά απ' αυτά οι σύμμαχοι παρακολούθησαν, με τα όπλα τους, τη δημόσια ταφή του Βρασίδα τον οποίο έθαψαν μέσα στην πόλη, στη είσοδο της αγοράς. Αποδώσαν τους νεκρούς στους Αθηναίους οι οποίοι είχαν χάσει 600 στρατιώτες, ενώ οι αντίπαλοί τους μόνο επτά. Οι Αθηναίοι αφού σήκωσαν τους νεκρούς τους έφυγαν με τα πλοία για την Αθήνα, ενώ ο Κλεαρίδας έμεινε στην Αμφίπολη για να τακτοποιήσει τη κατάσταση.

Την ίδια, περίπου, εποχή, οι Λακεδαιμόνιοι **Ραμφίας, Αυτοχαρίδας, Επικυδίδας** ξεκίνησαν με 900 οπλίτες για να ενισχύσουν τον Βρασίδα στη Θράκη. Έφτασαν στην Ηράκλεια της Τραχινίας, όπου πήραν μέτρα για να τακτοποιήσουν ό,τι δεν πήγαινε καλά. Ενώ ήσαν ακόμη στην Ηράκλεια έγινε η μάχη στην Αμφίπολη και τελείωσε το καλοκαίρι.

Μόλις μπήκε ο χειμώνας, ο Ραμφίας και ο στρατός του προχώρησαν έως το Πιέριο της Θεσσαλίας. Αλλά τους εμπόδισαν οι Θεσσαλοί κ' επειδή είχε σκοτωθεί ο Βρασίδας γύρισαν στην πατρίδα τους.

Μετά τη μάχη της Αμφίπολης και την υποχώρηση του Ραμφία από τη Θεσσαλία, κανείς από τους δύο αντιπάλους δεν έκανε πολεμικές επιχειρήσεις και είχαν και οι δυο την επιθυμία να κλείσουν ειρήνη.